

Creștinismul politic în România contemporană

Political Christianity in Contemporary Romania

Drd. Bianca BRANDEA*

*Universitatea din București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine
Școala Doctorală „Limbi și identități culturale”, România
e-mail: bianca.brandea@drd.unibuc.ro

Abstract

Campania electorală pentru alegerile prezidențiale din România de la finalul anului 2024 a expus vulnerabilități ale sistemelor de securitate națională, care au fost exploatate cu succes de către actori statali și nonstatali. În prezenta lucrare, voi argumenta că, pe lângă lacunele tehnice și organizatorice care au favorizat influențarea unui procent semnificativ de alegători, factorul uman a jucat un rol deosebit, întrucât propaganda din spațiul fizic și cibernetic a atras procentul majoritar al electoratului vulnerabil prin promovarea unor valori comune care au fost modelate în conformitate cu necesitățile psihologice ale alegătorilor. Cel mai important factor din acest context a fost promovarea creștinismului care, în realitate, s-a dovedit a fi o direcție politică cu pretext religios. Această abordare din partea politicianilor nu este inovatoare, în contextul securității internaționale, dat fiind faptul că, de exemplu, în epoca modernă, în lumea islamică a rezonat discursul islamist, iar în religia iudaică este promovat discursul sionist.

The electoral campaign for the Romanian presidential elections at the end of 2024 exposed vulnerabilities in the national security system that were successfully exploited by state and non-state actors. In the present paper, I will argue that, in addition to the technical and organizational gaps that favored the influence of a significant percentage of voters, the human factor played a special role, as propaganda in the physical and cyberspace attracted the majority of the vulnerable electorate by promoting common values that were shaped in accordance with the psychological needs of voters. The most important factor in this context was the promotion of Christianity, which, in reality, proved to be a political agenda disguised as a religious one. This approach on the part of politicians is not innovative in the context of international security, given the fact that, for example, in the modern era, the Islamist discourse resonated in the Islamic world, and the Zionist discourse is promoted among Jewish individuals.

Cuvinte-cheie:

religie; propagandă; politică; religie politică; psihologia maselor;
exploatarea vulnerabilităților; spațiul cibernetic; securitate.

Keywords:

Religion; Propaganda; Politics; Political Religion; Mass Psychology;
Exploitation of Vulnerabilities; Cyberspace; Security.

Info articol

Primit: 15 august 2025; Evaluat: 1 octombrie 2025; Acceptat: 4 noiembrie 2025; Disponibil online: 9 ianuarie 2026

Citare: Brandea, B. 2025. „Creștinismul politic în România contemporană.”

Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 14(4): 19-32. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-25-25>

© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution (CC BY-NC-SA)

Introducere

Implicarea religiei în chestiuni politice, cu precădere în scopul de a influența rezultatele campaniilor electorale, constituie o practică obișnuită în teritoriile locuite de către alegători musulmani și evrei. Însă, elementele care sunt exploatate în astfel de societăți în vederea obținerii succesului electoral s-au dovedit a fi valide, inclusiv într-o societate europeană, majoritar creștin-ortodoxă.

Așadar, în prezenta lucrare vom avea în vedere aspecte și concepte relevante din punct de vedere politic și social care au fost documentate în vecinătatea estică a României și care au influențat în mod direct sau indirect capacitatea decizională a alegătorilor români, cu prilejul campaniilor electorale prezidențiale din anii 2024 și 2025. Pentru a interpreta modul de promovare și atragere a interesului electoratului român față de discursul politic care plasează în prim plan valorile religioase și tradiționale, în cele ce urmează vom parcurge analize generale referitoare la importanța includerii credinței în poziția politică, iar ulterior, vom observa această abordare aplicată într-o retorică formulată în conformitate cu așteptările și validarea temerilor publicului țintă.

Exemplele estice: islamul politic (islamismul) și iudaismul politic (sionismul)

Islamul reprezintă religia care a fost cel mai vizibil manipulată pentru a se conforma și a putea prilejui scopuri politice. În acest sens, a luat naștere conceptul pe care în limbile română și engleză îl numim „islamism” și care pretinde că promovează o ordine politică inspirată din voința lui Dumnezeu, împotriva suveranității populare (Tibi 2012, 1). În publicațiile redactate în limba arabă, denumirea de *al-’islām as-syāsīy* („islamul politic”) este utilizată pentru a evidenția pretextele religioase impuse acțiunilor și discursurilor de natură politică.

În ceea ce privește iudaismul, implicațiile politice care i-au fost atribuite încă de la finalul secolului XIX au contribuit la definirea curentului sionist. Acesta prevede crearea și extinderea unui stat evreu, însă fără a se baza pe valori promovate de religia iudaică (Moskowitz 1917, 3) și care, paradoxal, sunt utilizate pentru justificarea acțiunilor militare și guvernamentale în vederea ocupării teritoriilor palestinene (Saleem 2025, 45-57).

Însă creștinismului nu i s-a atribuit un termen distinct care să îi deosebească atribuirea politică de conotația religioasă, motiv pentru care vom folosi în cele ce urmează denumirea de creștinism politic.

Russel Kirk propune ideea conform căreia conservatorismul implică regenerarea spirituală și morală, împreună cu reconfigurarea sistemului etic și a sancțiunilor religioase. Însă autorul distinge această definiție de creștinismul politic, argumentând că o astfel de reformă nu poate fi socială sau inclusă într-un program de guvernare

(Kirk 1953, 539). David McLellan (1997) preia această observație, adăugând că soluțiile politice simpliste sunt evitate de conservatorismul secolului XX, care vizează în mod special restabilirea unei conduceri juste, definite de respect, disciplină și ordine socială, redefinesc fenomenul proletariatului, se opune „doctrinei înarmate” și ideologiilor prin intermediul restabilirii filosofiei și mentalității politice tradiționaliste și a „democrației teritoriale” (McLellan 1997, 168-70).

O viziune contemporană îi aparține lui Jonathan Leeman, potrivit căreia succesul politic depinde de demonstrarea nivelului ridicat de credință; este de așteptat ca o asemenea retorică să fie expusă contrariilor și chiar eșecului, însă scopul principal al unei astfel de abordări în contexte politice este convingerea publicului receptor de reziliența cu care este promovat și rostit „adevărul” (Leeman 2016, 384).

Așadar, în contextul unui peisaj sociopolitic în care alegătorii sunt expuși neîngrădit la conținut digital cu substrat politic sau care poate dobândi un caracter politic, respectiv electoral, creștinismul politic reprezintă modelarea discursului și a abordării politice în conformitate cu așteptările religioase, spirituale și etice ale electoratului.

Rusia în contextul geopolitic estic modern

Într-o analiză psihologică aplicată discursurilor politice ale conducătorilor ruși, relația dintre Rusia și Occident este comparată de către Andrei P. Tsygankov cu relația dintre frați, în care se regăsesc emoții, precum frica, speranța și frustrarea. Aceste emoții sunt identificate de către autor în discursurile liderilor de stat, reflectând modurile în care Rusia se raportează la Occident și în ceea ce privește susținerea pe care o așteaptă în abordarea politicii externe ofensive. Însă tensiunile dintre frați pot escalada până la conflicte severe și chiar fratricid, autorul considerând că atacarea Ucrainei constituie o astfel de ilustrare a tensiunilor dintre Rusia și Occident (Tsygankov 2014).

Din perspectiva Occidentului, Rusia se încadrează mai degrabă în spațiul oriental, care, la rândul său, este perceput ca fiind dominat de extremism, conservatorism și regimuri totalitare, toate acestea reprezentând chestiuni grave pentru Occident, în special pentru Statele Unite ale Americii. După evenimentele violente din „Primăvara arabă”, acțiunile Rusiei de înarmare a regimurilor radicale din Orientul Mijlociu în vederea combaterii prezenței SUA în acest spațiu au dus, ulterior, la reducerea influenței Rusiei în spațiul oriental și au contribuit la convingerea Rusiei că SUA, împreună cu aliații săi susțin expansiunea islamistă în Orientul Mijlociu (Rafique, Farooq și Amin 2021, 171-4). Apropierea geografică poate fi, la rândul său, un aspect favorabil pentru continuarea implicării Rusiei în chestiunile politice și armate ale Orientului Mijlociu (Rumer 2019, 2-3), iar poziția pe care și-o asumă este de susținător al islamului și de aliat al Orientului Mijlociu împotriva SUA (Blank 2015, 73).

Deși subiectul central al prezentei lucrări nu este islamul, consider relevantă popularizarea progresivă a acestuia în rândul cetățenilor ruși orientați spre

conceptele islamiste, în vederea interpretării promovării ideologiilor extremiste care sunt menite să atragă numeroși adepți.

Una dintre categoriile pe care sociologul Andrey Ignatyev le identifică în rândul creștinilor ruși convertiți la islam este cea a „musulmanilor albi”, în care sunt îmbinate elemente din islam cu naționalismul rus, neopăgânism, rasism și/sau doctrine radicale de stânga (Goble 2009). Pe lângă posibilitatea de a-și însuși noi atitudini, indivizii convertiți la islam pot avea și motivații financiare; într-un stat amenințat de sărăcie și șomaj, islamul salafist propune asistență financiară, locuri de muncă și protecție, iar convertirile au loc deseori inclusiv în închisori (Ibrahimov 2015).

Aceste exemple dezvăluie consecințele neîncrederii în retorica, în viziunea și în valorile uzuale pe care cetățenii le pot considera neadecvate, ajungând să fie atrași de perspective noi care fie par să prezinte un interes mai mare față de credințele preexistente, fie oferă posibilitatea indivizilor vizați de a-și aduce contribuția la obținerea unei presupuse dreptăți. Fundalul social poate reprezenta un factor decisiv în conturarea vulnerabilităților, care, ulterior, pot fi exploatate prin intermediul unei abordări în care sunt folosite elemente incontestabile – precum cele de natură religioasă – pentru îndeplinirea unor scopuri majore, respectiv politice.

În ceea ce privește relația tensionată cu România, într-un raport declasificat al Serviciului de Informații Externe este menționată percepția Rusiei, potrivit căreia România „provoacă și amenință securitatea Rusiei prin potențialul militar NATO și american găzduit, vrea să-și rezolve problemele economice pe seama Rusiei și reprezintă un concurent direct în Republica Moldova” (Serviciul de Informații Externe 2024).

Creștinism ortodox, naționalism sau extremism politic?

Spre deosebire de scopurile ofensive ale religiilor politice, descrise mai sus, ideologia pe care o denumesc în prezenta lucrare creștinism politic este mai degrabă un instrument care se rezumă la manipularea de la nivel psihologic.

Așadar, este relevant să accentuăm granițele dintre religie și politică, ținând cont, în primă fază, de observații identificate în contexte internaționale. În primul rând, vom avea în vedere opinia lui Robert Wuthnow, potrivit căreia sacrul reprezintă un concept fundamental care depășește orice capacitate umană și care este distinct de religie, care, în schimb, reprezintă un produs uman favorabil pentru instituții, organizații, roluri profesionale și finanțe (Wuthnow 1994, 2). Astfel, Marcela Cristi identifică „religia civilă” ca factor determinant în generarea unor simboluri influente ale solidarității naționale, care încurajează cetățenii americani să atingă scopuri și aspirații naționale (Cristi 2001, 2).

În al doilea rând, este notabilă implicarea sacrului ca argument în susținerea chestiunilor referitoare la buna organizare a statului. În acest sens, Wuthnow

definește religia civilă drept „utilizarea limbajului lui Dumnezeu cu referire la națiune” (Wuthnow 1994, 130). Cristi completează acest punct de vedere, adăugând că, la fel ca alte ideologii seculare, religia civilă poate încerca să impună o identitate colectivă și să legitimizeze o ordine politică deja existentă (Cristi 2001, 3). Acest concept în care divinitatea joacă un rol decisiv în formularea argumentelor și abordărilor este prezent inclusiv în retorica politicianilor români contemporani, iar acestui factor îi sunt alăturate și alte elemente psihologice și sociolingvistice pentru a concretiza strategia de captivare a atenției și încrederii publicului-țintă.

Însă această analogie nu reprezintă o noutate pentru realitatea sociopolitică românească; astfel, în anul 1930, Nae Ionescu considera că, pentru a se putea numi român, un individ trebuie să se plaseze în raport de „apartenență și participare în același timp, față de o realitate colectivă, națiunea; care te depășește, dar care constituie însăși rațiunea suficientă a existenței tale ca român, turc sau englez. Realitatea aceasta colectivă este, după natura ei, o unitate spirituală; iar după structura ei organică, o comunitate de iubire”. În plus, autorul consideră că atitudinea față de divinitate „face parte integrantă din structura intimă a națiunii” (Ionescu 1990, 199-200).

Analogiile dintre religii și viruși, pe care le formulează cercetători precum D. C. Dennett (2006), R. Dawkins (1976) și S. Blackmore (1999; 2010), sunt susținute de către Jonathan Haidt, care concluzionează că religia dă naștere unor iluzii care pot afecta semnificativ capacitățile cognitive, printre care se numără justificarea unor acțiuni sau a apartenenței la diverse grupuri din care fac parte credincioșii (Haidt 2012, 276-80).

În studiul său privind discursul politicianilor americani, Robert Harvey notează observația potrivit căreia calitatea de a fi patriot reprezintă opusul statutului de terorist (Harvey 2025, 32). Așadar, faptul că indivizii care nu au calitatea evidentă de patrioți sunt catalogați drept teroriști reprezintă, pentru cea dintâi categorie, o confirmare că direcția pe care au ales-o este cea corectă.

Această raportare la patriotism pare să fie inclusă și în afirmația lui Nae Ionescu, potrivit căreia „a fi român, nu *bun român*, ci român pur și simplu, înseamnă a fi și ortodox” (Ionescu 1990, 201). O astfel de convingere, indiferent dacă este sau nu comunicată în mod explicit în rândul populației, implică reversul, conform căruia a nu promova valorile ortodoxe înseamnă a nu avea calitatea de român. Așadar, incluzând în mod repetitiv într-un discurs electoral importanța atribuțiilor de a fi român și ortodox, apare riscul de declanșare a fricii de neconformitate și chiar de trădare față de valorile seculare și familiale.

Această abordare dezvăluie implicarea culturii fricii, care, potrivit explicației lui David L. Altheide, este concretizată de către actori politici cu scopul de a-și îndeplini diverse obiective, printre care se numără puterea politică și dominația simbolică (Altheide 2006, 18). Drept urmare, un discurs politic construit în jurul valorilor

naționale și religioase nu numai că satisface nevoia de garantare a implicării acestor elemente familiare într-un scenariu electoral, ci propune și garanția unei alegeri etice, drepte și patriotice.

Potrivit altei concluzii, expuse în studiul lui Haidt (2012), un aspect important pe care religia și politica îl au în comun este capacitatea de a stârni preocuparea amplă a indivizilor față de concepte care le depășesc înțelegerea și, în consecință, de a-i uni în grupuri în care pot coopera pentru a descoperi și a aproba concluzii deseori convenabile (Haidt 2012, 299).

Abordarea unui popor dezamăgit și conectat

Frica de necunoscut reprezintă unul dintre elementele specifice psihologiei mulțimilor, conform concluziilor lui Elias Canetti (1960, 15). Această caracteristică umană, privită ca o vulnerabilitate, poate justifica tendința audienței vizate de a rezona cu un discurs în care sunt evidențiate aspecte și valori familiare.

Așadar, menționarea repetitivă și sublinierea unor concepte, evenimente sau perioade din istorie pot fi introduse într-un context discursiv cu scopul de a concretiza convingerea posibilității de revenire la un trecut admirat deseori cu nostalgie și admirație de către publicul-țintă. În combinație cu o abordare calmă și aparent empatică, o astfel de posibilitate de redobândire a presupusei glorie din trecut poate ajunge să fie percepută ca o misiune de către colectivitatea vizată și, în plus, îi oferă oratorului în cauză o alură deosebit de puternică, dreaptă și – după cum este denumită în relatările din presa română de la finalul anului 2024 – „mesianică” (Guță 2024). În consecință, invalidarea unui astfel de personaj de către o majoritate colectivă poate fi percepută ca o nedreptate deosebită de către adepții săi.

Imaginea atractivă pe care un candidat și-o poate forma astfel în decursul unei campanii electorale nu numai că alcătuiește un tablou al viitorului, pe care alegătorii să îl considere posibil, ci reușește și să remedieze, aparent, erori sau alte aspecte ale clasei politice care au stârnit nemulțumiri și frustrări de-a lungul timpului în rândul publicului-țintă.

Impactul tonului calm și al emoțiilor, provocate de conținutul discursiv, a fost analizat încă dinaintea erei noastre de către filosofi antici, precum Aristotel, Platon și Cicero. Pasajul redat în cele ce urmează este preluat din tratatul publicat de Marcus Tullius Cicero, în anul 55 î.Hr. și include observații ale câtorva dintre cele mai importante elemente pentru caracterul persuasiv al unui discurs, care sunt valide inclusiv în epoca actuală:

Însă cel mai important pentru a da sfaturi în chestiunile statului este cunoașterea constituției statului, în timp ce lucrul esențial pentru un discurs persuasiv este cunoașterea caracterului național; și, întrucât acesta se schimbă frecvent, este adesea necesar să se modifice și stilul de vorbire, și, deși natura fundamentală a elocvenței practice nu variază, totuși, având în vedere demnitatea exaltată a națiunii, importanța supremă a politicii și pasiunile

violente ale mulțimii, s-ar părea că este necesar un stil oratoric de o grandoare și o strălucire peste medie; și cea mai mare parte a unui discurs trebuie uneori să fie îndreptată spre stârnirea emoțiilor auditoriului, prin îndemn sau prin o formă de aducere aminte, fie la speranță, fie la frică, fie la dorință, fie la ambiție, și adesea și spre a-i readuce la nechibzuință, mânie sau speranță și la nedreptate, invidie sau cruzime” (Cicero 1947, 453-455).

Pentru a putea construi un profil care să atragă admirația și încrederea publicului încă de la primul contact, este important ca atitudinea persuasivă să urmeze aspecte precum cele enumerate de Cicero (1947) și, în cazul unei competiții electorale, este necesară cunoașterea tiparelor ale discursurilor și abordărilor contracandidaților, în vederea identificării punctelor pe care aceștia nu le-au subliniat și care, în contextul adecvat, pot constitui un avantaj. De exemplu, apartenența la diverse partide politice, prezentarea intențiilor de a realiza proiecte importante și oferirea de bunuri sau alimente în timpul campaniilor electorale reprezintă trei dintre aspectele prezente în abordarea celor mai votați candidați din România democrată.

Aplicând conceptul pe care Cicero îl denumește „cunoașterea caracterului național”, un candidat poate avea o abordare inovatoare atât prin forma și conținutul discursului, cât și a mediului în care se manifestă. În acest sens, este relevant faptul că schimbările din societate și accesul în continuă dezvoltare la tehnologie și la rețelele de socializare necesită o abordare adaptată la realitatea actuală, în așa fel încât să nu insiste asupra elementelor de noutate care ar putea intimida publicul, dar în același timp, să selecteze din trecut doar aspecte favorabile.

În retorică, elementul discursiv care este menit să stârnească diverse emoții în rândul publicului receptor poartă numele de *pathos*. Celelalte două mijloace prin care poate fi influențată dimensiunea afectivă a unui public sunt denumite de Aristotel *ethos* și *logos*.

Conform observației lui Aristotel, încrederea pe care un vorbitor o inspiră „trebuie să provină din discursul însuși și nu din vreo idee preconceptă despre caracterul vorbitorului”, conturând astfel definiția conceptului de *ethos*, în timp ce *pathos* are rolul de „a transpune ascultătorul într-o anumită stare mentală”, iar *logos* constituie discursul în sine, alături de „ceea ce demonstrează sau pare că demonstrează” (Aristotel 1926, 1356a).

Afișarea unui temperament empatic transmite aparența intenției de ascultare și înțelegere a nevoilor din spatele unui comportament „dificil”, transformând tensiunea din comunicare în compasiune. Această abordare îi ajută pe oameni să se simtă înțeleși, încurajând cooperarea și calmul și creând o atmosferă mai pozitivă. În timp, aceasta consolidează încrederea și respectul reciproc pentru viitoare interacțiuni (Hourihan 2023). Empatia poate avea un rol important în alcătuirea unei imagini carismatice, care contribuie la câștigarea încrederii interlocutorilor, datorită nevoii naturale a acestora de a se simți ascultați (Sadik 2023, 24-69).

Așadar, câștigarea încrederii publicului-țintă constituie unul dintre scopurile pe care un candidat are nevoie să îl atingă pentru a-și spori numărul de susținători. O astfel de strategie poate fi eficientă în special într-o societate în care comunicarea empatică este, în general, deficitară. Aceasta se numără printre consecințele regimului comunist din România asupra mentalului colectiv, dată fiind lipsa de încredere și scepticismul constant, resimțite de către cetățeni, contribuind la formarea unei moșteniri care favorizează tradiția, religia, rezistența în fața schimbării, conformismul și conservatorismul emoțional, în detrimentul autodeterminării și al implicării civice ([Șimon, Fărcașiu și Dragomir 2022](#)).

La rândul său, redefinirea identității face parte din ceea ce Lucian Boia numește „psihologia comunistă”. Aceasta implică renunțarea la individualism, în favoarea unei identități colective, al cărei avantaj major este asumarea unei personalități „mai puternice și mai bogate decât a *omului vechi*” ([Boia 2011](#), 135).

Wuthnow aprobă o astfel de perspectivă în studiul său referitor la „religia publică”, considerând că publicul reprezintă o entitate fără simț de sine dezvoltat și care denotă deschidere și accesibilitate ([Wuthnow 1994](#), 9). Un exemplu relevant, analizat în studiul lui Haidt, vizează manifestările suporterilor sportivi de fotbal american, care au mai degrabă rolul de a crea și de a consolida comunități decât de a-și exprima susținerea față de o echipă ([Haidt 2012](#), 272). În plus, după cum concluzionează Canetti, frica de a nu fi atins poate fi diminuată doar aderând la o mulțime, în special dacă aceasta împărtășește valori similare cu ale individului în cauză ([Canetti 1960](#), 15). Nu în ultimul rând, Emile Durkheim notează că reprezentațiile colective relevă rezultatul unei cooperări ample în spațiu și timp, în care numeroase minți se unesc pentru a-și alătura ideile și sentimentele ([Durkheim 2008](#), 16).

Așadar, pentru un discurs electoral care, la suprafață, susține valorile tradiționale și tradiționaliste, publicul-țintă va fi alcătuit din indivizi care să poată fi convinși că sunt înțeleși și că vor fi uniți într-o comunitate majoritară, guvernată de singurele valori și credințe corecte.

Vulnerabilitatea umană în spațiul cibernetic: cazul utilizatorilor români

Exploatarea punctelor sensibile ale utilizatorilor români nu a necesitat ferme de boți care să fi încălcat politicile de funcționare ale platformelor implicate, ci s-a bazat mai degrabă pe intervenții umane, urmând o strategie calculată eficient ([Serviciul Român de Informații 2024](#)). Exprimarea constantă a preferințelor pentru conținuturile cu tematică naționalistă, patriotă sau creștin-ortodoxă a favorizat popularizarea firească a conturilor rău intenționate.

În desfășurarea campaniilor electorale, pot fi eficiente inclusiv tacticile de inginerie socială, pe care Christopher Hadnagy le rezuma ca „acțiunile de a manipula o persoană pentru a întreprinde o acțiune care poate fi sau nu în interesul *țintei*”.

Aceasta poate include obținerea de informații, accesul sau determinarea țintei să întreprindă o anumită acțiune” ([Hadnagy 2011](#), 10).

Spațiul cibernetic și în special rețelele de socializare oferă libertate neîngrădită de exprimare, fapt pentru care materialele menite să promoveze informații false se pot răspândi rapid și, mai ales dacă au un conținut intrigant, conspirativ sau convenabil din punctul de vedere al utilizatorilor, îi pot atrage pe aceștia într-o comunitate virtuală și ușor de manipulat de către cei ce o organizează și de către cei ce pot avea interese politice. Însă, pe lângă dezinformarea controlată, un alt pericol este reprezentat de lipsa de informare din rândul utilizatorilor, împreună cu lipsa de scepticism sau de curiozitate față de informațiile care le sunt oferite.

Dincolo de aspectele psihologice care stau la baza acestui tip de comportament, însuși faptul de a primi informații fără efort reprezintă un potențial factor de risc. În acest sens, este important de amintit faptul că rețelele de socializare au rolul de a le oferi divertisment nelimitat și fără efort utilizatorilor. În plus, conținutul creat cu ajutorul tehnologiilor *deepfake* și al inteligenței artificiale poate contribui decisiv la propagarea dezinformării, în lipsa unor filtre eficiente atât din partea mediului online, cât și din partea capacităților critice ale utilizatorilor. În lipsa altor activități intelectuale de durată sau a unei discipline consistente, rețelele de socializare își pot depăși statutul de instrument de divertisment, ajungând să reprezinte un mijloc – uneori unic – de informare și chiar de influențare a deciziilor din viața de zi cu zi, inclusiv în timpul campaniilor electorale.

O consecință a acestei realități este demonstrată de susținerea discursului antieuropean în rândul unui segment semnificativ de cetățeni români, influențat de dezacordul acestora față de ajutorarea Ucrainei, în contextul conflictului cu Rusia ([GlobalFocus 2024](#)). Însă exploatarea problemei legate de sprijinul acordat Ucrainei poate reprezenta un indiciu al implicării Rusiei în campaniile de dezinformare din spațiul cibernetic românesc, relevând profunzimea și caracterul strategic al operațiunilor hibride rusești ([Neagu 2024](#)). Un element important exploatat prin intermediul unei astfel de retorici este frica – „de invazie, de stocuri insuficiente, de inflație, de instabilitate economică” –, rezolvarea indicată, în consecință, fiind normalizarea discursurilor radicale și a ultra-conservatorismului ([GlobalFocus 2024](#)), abordările fiind modelate pentru a declanșa, a capta și a redirecționa furia colectivă.

În studiul său referitor la ingineria socială, Hadnagy precizează câteva elemente de manipulare a țintei, care pot fi relevante în prezenta lucrare și care vor fi rezumate în cele ce urmează:

- controlul mediului prin limitarea și dirijarea informațiilor la care ținta are acces, inclusiv prin monitorizarea și influențarea comunicărilor de pe rețelele de socializare; atacatorul reușește astfel să filtreze realitatea percepută de țintă și să-i influențeze deciziile;
- inducerea îndoielii prin subminarea subtilă a convingerilor, regulilor sau valorilor țintei pentru a-i slăbi capacitatea de a lua decizii clare. Întrebările

repetate și sugestiile ambigue pot afecta treptat încrederea acesteia în propria judecată;

- senzația de neputință, ca urmare a creării unei percepții de lipsă de control prin invocarea „faptelor” din surse cu o presupusă autoritate. În timp, în acest mod ținta poate fi determinată să accepte pasiv indicațiile primite, fără să aibă capacitatea sau instinctul de a le pune la îndoială;
- declanșarea emoțiilor puternice, cu precădere invocarea fricii, a vinovăției sau a altor emoții intense pentru a schimba comportamentul și convingerile țintei. Emoțiile bine direcționate pot bloca gândirea critică și pot accelera conformarea ([Hadnagy 2011](#), 233-4).

Inducerea și exploatarea fricii pot constitui, de asemenea, elemente de manipulare sau de inginerie socială, în special în desfășurarea unei campanii electorale. În primul rând, dacă o comunitate de votanți este încurajată în mod explicit să creadă că alegerea altui candidat sau a altei direcții politice va avea consecințe catastrofale pentru țară și pentru sistemul lor de valori, candidatul a cărui retorică promovează o astfel de perspectivă poate dobândi o popularitate remarcabilă. În al doilea rând, din punct de vedere psihologic, frica diminuează capacitatea de a discerne amploarea amenințărilor ([Bader-Saye 2007](#), 54) și poate duce chiar la eșec în verificarea existenței lor. Nu în ultimul rând, „politica fricii” prevede ca „ceilalți” sau „ei” să fie vinovați pentru dezamăgirile, frustrările și neîmplinirile cetățenilor, condamnând astfel sistemul și autoritățile curente ([Furedi 2019](#)).

Așadar, accesul la un conținut masiv și necontrolat în mediul digital constituie un factor de risc în rândul utilizatorilor români de rețele de socializare. Această vulnerabilitate din sfera informațională s-a dovedit a fi exploatată de Rusia, cu prilejul alegerilor prezidențiale din anul 2024 din România ([Administrația Prezidențială 2024](#)), afectându-i astfel obiectivele și relațiile din sfera politicii externe ([Rebegea 2017](#)).

Această campanie electorală, împreună cu cea din anul 2025, constituie cel mai remarcabil context contemporan care denotă influența creștinismului politic în România. De exemplu, în urma analizei discursurilor politice, publicate pe rețelele de socializare, Paula Rațiu și Sandu Frunză au observat tendința strategică a candidaților de a sugera relația cu religia în „contexte naturale”, precum în filmări din timpul vizitelor din mulțimi de alegători, unde erau incluse formulări, ca „Dumnezeu să ne binecuvânteze” sau declarații de credință, astfel încât să fie evidențiat aspectul comun al candidaților și alegătorilor în ceea ce privește convingerile religioase ([Rațiu și Frunză 2025](#), 40).

De asemenea, faptul că, pentru majoritatea românilor, credința este plasată mai degrabă la nivelul identitar decât la cel al practicii – după cum redă analiza lui Cezar Manu asupra propagandei rusești din campania electorală din 2024 a României de pe site-ul veridica.ro – facilitează impactul favorabil al mesajelor care invocă „credința milenară a poporului român” asupra unui public numit conservator și reticent față de schimbările în abordarea religiei. Drept urmare, potrivit publicației

sus-numite, „România devine un teren favorabil pentru narațiuni false ce pretind existența unor atacuri împotriva creștinismului — teme exploatare în propaganda rusă antioccidentală, care descrie UE și NATO drept decadente moral și opuse valorilor creștin-ortodoxe pe care Rusia pretinde că le apără” (Manu 2024).

Concluzii

Implicarea Rusiei în campania electorală desfășurată în România la finalul anului 2024 a reprezentat o amenințare la adresa securității naționale nu numai din punct de vedere tehnic, ci și umanist.

Interesul unui procent semnificativ de alegători față de un candidat controversat ar trebui să atragă atenția politicianilor români și autorităților asupra nemulțumirilor și nevoilor cetățenilor care, potrivit statisticilor electorale, și-ar fi dorit o schimbare radicală a clasei politice, chiar dacă modul în care ar fi putut atinge acest obiectiv a făcut parte dintr-o campanie complexă de dezinformare și manipulare. Încrederea și admirația alegătorilor au fost, prin urmare, câștigate printr-un discurs consistent din punct de vedere formal, dezvăluind impactul prevalent al modului de exprimare față de conținutul discursului.

Opiniile alegătorilor din timpul alegerilor prezidențiale de la finalul anului 2024 au dezvăluit așadar că modelarea unui discurs politic bine calculat și adaptat la realitatea socială de actualitate, care să ofere senzația de apropiere de popor, și comunicarea eficientă au lipsit în campaniile electorale precedente, unde nu au existat candidați care să domine rezultatele alegerilor, înainte să devină cunoscuți de către toți cetățenii cu drept de vot.

Abordarea unei strategii discursive care satisface nevoile publicului-țintă și care validează și calmează temerile colective într-un context geopolitic tensionat reprezintă, în cazul expus în prezenta lucrare, un element crucial în obținerea succesului politic și electoral, în special în măsura în care retorica implicată promovează în mod constant cele mai importante valori pentru publicul vizat.

Acest episod din istoria contemporană a României a revelat vulnerabilități din societate care, nefiind diminuate în timp util, au fost exploatare în mod ofensiv de către actori statali. În acest sens, societatea românească are nevoie să delimiteze valorile religioase, tradiționale și culturale – care sunt profund înrădăcinate în mentalul colectiv – de sfera politică contemporană, aflată în continuă evoluție. În lipsa dezvoltării unor astfel de abilități critice în rândul alegătorilor, oportunitatea de sensibilizare a acestora pe parcursul campaniilor electorale va continua să reprezinte un risc de manipulare atât din partea candidaților pentru a-și asigura susținerea electoratului, cât și din partea actorilor externi, aflați în proces de exploatare a potențialelor vulnerabilități care să le ofere posibilitatea de influențare și de dezechilibrare a statului român.

Referințe

- Administrația Prezidențială.** 2024. „Comunicat de presă.” <https://www.presidency.ro/media/comunicate-de-presa/comunicat-de-presa1733327193>.
- Altheide, David L.** 2006. *Terrorism and the Politics of Fear*. New York: AltaMira Press.
- Aristotel.** 1926. *The "Art" of Rhetoric*. Traducere de John Henry Freese. Londra: William Heinemann.
- Bader-Saye, Scott.** 2007. *Following Jesus in a Culture of Fear*. Grand Rapids: Brazos Press.
- Blank, Stephen.** 2015. "Russia's New Presence in the Middle East." *American Foreign Policy Interests* 37 (2): 69–79. [doi:10.1080/10803920.2015.1038926](https://doi.org/10.1080/10803920.2015.1038926).
- Boia, Lucian.** 2011. *Mitologia științifică a comunismului*. București: Humanitas.
- Canetti, Elias.** 1960. *Crowds and Power*. Traducere de Carol Steward. New York: Continuum.
- Cicero, Marcus Tullius.** 1947. *De Oratore*. Traducere de E. W. Sutton 1947. Londra: William Heinemann.
- Cristi, Marcela.** 2001. *From Civil to Political Religion: The Intersection of Culture, Religion and Politics*. Waterloo: Wilfrid Laurier University Press.
- Durkheim, Emile.** 2008. *The Elementary Forms of Religious Life*. Traducere de Carol Cosman. Londra: Oxford University Press.
- Furedi, Frank.** 2019. *How Fear Works: Culture of Fear in the Twenty-First Century*. New York: Bloomsbury.
- GlobalFocus.** 2024. "Foreign Information Manipulation and Interference Threats and Answers in Romania in the context of the war in Ukraine." <https://www.global-focus.eu/2024/10/foreign-information-manipulation-and-interference-threats-and-answers-in-romania-in-the-context-of-the-war-in-ukraine>.
- Goble, Paul.** 2009. "Why Do Ethnic Russians Convert to Islam?" <https://www.themoscowtimes.com/2009/06/03/why-do-ethnic-russians-convert-to-islam-a35003>.
- Guță, Daniel.** 2024. „Călin Georgescu, mesaj «mesianic» după primul tur al alegerilor: «Poporul român, care a stat în întuneric, a văzut lumina cea mare»”. <https://adevarul.ro/alegeri-prezidentiale-2025/calin-georgescu-mesaj-mesianic-dupa-primul-tur-2404251.html>.
- Hadnagy, Christopher.** 2011. *Social Engineering: The Art of Human Hacking*. Indianapolis: Wiley Publishing.
- Haidt, Jonathan.** 2012. *The righteous mind: why good people are divided by politics and religion*. New York: Pantheon Books.
- Harvey, Robert.** 2025. *The Rhetoric of Manipulation: Unmasking Semantic Perversions*. New York & Londra: Bloomsbury Academic.
- Hourihan, James.** 2023. "The Importance of Empathetic Communication in the Face of Aggression." <https://timian.co.uk/the-importance-of-empathetic-communication-in-the-face-of-aggression>.

- Ibrahimov, Rafael.** 2015. "The Contest Over Islam in Russia." <https://institute.global/insights/geopolitics-and-security/contest-over-islam-russia>.
- Ionescu, Nae.** 1990. *Roza Vânturilor. 1926-1933*. Editor Mircea Eliade. București: Cultura Națională.
- Kirk, Russell.** 1953. *The Conservative Mind, from Burke to Eliot*. Chicago: Henry Regnery Company.
- Leeman, Jonathan.** 2016. *Political Church: The Local Assembly As Embassy of Christ's Rule*. Illinois: InterVarsity Press.
- Manu, Cezar.** 2024. "Russian propaganda narratives targeting the election campaign in Romania." <https://www.veridica.ro/en/2024-year-of-the-great-reset/russian-propaganda-narratives-targeting-the-election-campaign-in-romania>.
- McLellan, David.** 1997. *Political Christianity: A Reader*. Editor David McLellan. Londra: SPCK.
- Moskowitz, Henry.** 1917. *Zionism No Remedy. A Voice from America*. London: St. Clements Press.
- Neagu, Gabriela-Lucia.** 2024. "Report | Russia amplifies disinformation in Romania to undermine NATO and EU support." <https://universul.net/report-rrussia-amplifies-disinformation-in-romania-to-undermine-nato-and-eu-support>.
- Rafique, Abida, Sadaf Farooq și Husnul Amin.** 2021. "Russian Geopolitical Interests in the Middle East in Post Arab Spring Period." *Asian journal of International Peace and Security (AJIPS)* 5 (2): 170-177.
- Rațiu, Paula și Sandu Frunză.** 2025. "In God's Name: An Analysis of Religion Used as Discursive Instrument in Romanian Presidential Elections." *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 24 (71): 30-44. <https://thenewsri.ro/index.php/njsri/article/view/816?utm>.
- Rebegea, Corina.** 2017. "The Black Sea as a Battleground for Information Warfare: A View from Bucharest." <https://www.fpri.org/article/2017/03/black-sea-battleground-information-warfare-view-bucharest>.
- Rumer, Eugene.** 2019. *Russia in the Middle East: Jack of all Trades, Master of None*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- Sadik, Samari.** 2023. *The Charisma Guide: How to Build Positive Relationships and Influence Others*. Rabat.
- Saleem, Muhammad Subhan.** 2025. "Instrumentalization of Judaism in the Zionist Political Discourse." *South Asian Journal of Religion and Philosophy (SAJRP)* 6 (1): 45-57. [doi:10.58932/MULF0041](https://doi.org/10.58932/MULF0041).
- Serviciul de Informații Externe.** 2024. „Analiza unor riscuri la adresa securității naționale generate de acțiunile unor actori cibernetici statali și non-statali asupra unor infrastructuri IT&C, suport pentru procesul electoral." <https://www.presidency.ro/ro/media/comunicate-de-presa/comunicat-de-presa1733327193>.

Serviciul Român de Informații. 2024. „Document CSAT Serviciul Român de Informații II.” <https://www.presidency.ro/ro/media/comunicate-de-presa/comunicat-de-presa1733327193>.

Șimon, Simona, Marcela Alina Fărcașiu și Gabriel-Mugurel Dragomir. 2022. ”Cultural Perspectives, Feelings and Coping Behaviors during the COVID-19 Pandemic: A Case Study of Romanian Students.” *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19 (19): 12445. [doi:10.3390/ijerph191912445](https://doi.org/10.3390/ijerph191912445).

Tibi, Bassam. 2012. *Islamism and Islam*. New Haven, Londra: Yale University Press.

Tsygankov, Andrei P. 2014. ”The frustrating partnership: Honor, status, and emotions in Russia’s discourses of the West.” *Communist and Post-Communist Studies* (Elsevier Ltd.) 1-10. [doi:10.1016/j.postcomstud.2014.09.004](https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2014.09.004).

Wuthnow, Robert. 1994. *Producing the Sacred: An Essay on Public Religion*. Urbana & Chicago: University of Illinois Press.